

**УПРАВЛІННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИМИ ДАНИМИ  
(ІДЕНТИФІКАЦІЯ):  
ПРОБЛЕМИ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ**

**Костенко О. В.**

**ВСТУП**

Неможливо заперечувати прогресивні досягнення четвертої науково-технічної революції в історії людства. Головним інструментом та рушієм сучасних процесів розвитку суспільних відносин, які формуються під впливом науково-технічної революції, без сумніву, виступають інформаційно-комунікаційні технології та цифрові дані. Ключовою нині є інформація, за якою здійснюються процеси ідентифікації користувача (суб'єкта, об'єкта) в інформаційних системах. Саме ідентифікаційні дані є «золотим ключем», за допомогою якого створюється, поширюється та використовується інформаційний контент. Водночас правові механізми управління ідентифікаційними даними не мають одностайного визначення. Державні установи, приватні компанії та організації розробляють і впроваджують безліч технічних схем ідентифікації та управління ідентифікаційними даними, які не інтероперабельні, тобто не мають технологічної сумісності технічних рішень під час використання ідентифікаційних даних, та не здатні взаємодіяти.

Створення нових суспільних відносин у сфері управління ідентифікаційними даними потребує своєчасного та швидкого реагування законодавства держави, в тому числі інформаційного права. Нині актуальною є проблема у створенні якісного, чіткого та узгодженого понятійно-категоріального апарату інформаційного права, виправлення термінологічного дисбалансу, усунення різного трактування понять, впровадження доктринальних та нормативних дефініцій.

Питання особливості правового регулювання суспільних відносин у сфері ідентифікаційних даних, а також якісної побудови дефініцій, у тому числі і в інформаційному праві, досліджуються науковцям. Разом із тим залишається актуальною проблема дифузії технічних термінів до понятійно-категоріального апарату інформаційного права та недостатність теоретичних напрацювань із питання уніфікації термінології управління ідентифікаційними даними та складання юридичного словника в законодавстві України.

Метою роботи є аналіз національного та світового законодавства, що регулює правовідносини у сфері управління ідентифікаційними даними, а також теоретичне обґрунтування запровадження модернізації понятійно-категоріального апарату в національному законодавстві і сфері управління ідентифікаційними даними.

## 1. Дослідження поняття «ідентифікація» та «ідентифікаційні дані»

Українська законодавча база доволі стрімко насичується нормативними актами, в тому числі такими, що спрямовані забезпечити регуляцію певних відносин в інформаційній сфері. Характерною ознакою цих нормативно-правових актів є понятійно-категоріальний апарат, який насичується сучасними термінами сфери інформаційних технологій. Безумовно, оновлення законодавства – це позитивне явище, а дифузія технічних визначень у нормативно-правових актах повинна мати мету трансформувати їх у новітні доктринальні або нормативні дефініції.

Під доктринальною дефініцією прийнято розуміти науково виважене поняття, що містить характерні ознаки певного інформаційно-правового явища і спрямоване на обґрунтоване пояснення та можливе нормативне закріплення у майбутньому. Нормативна дефініція – це встановлена у нормативно-правовому акті норма, яка містить поняття, що характеризує інформаційно-правове явище за допомогою однієї визначальної або кількох характерних ознак, із метою забезпечення однакового розуміння терміна у процесі застосування положень відповідного нормативно-правового акта.

Нормотворцями розроблені вимоги до дефініцій, які в ідеалі мають забезпечити належну якість понять будь-яких галузей права, в тому числі й інформаційного права<sup>1,2</sup>.

Однак не поодинокі випадки, коли автори та розробники законопроектів або регуляторних актів є фахівцями технічних та комп'ютерних спеціальностей у певних галузях науки, які водночас недостатньо володіють нормопроектувальною технікою. Таким чином, складається ситуація, коли технічні терміни, що впроваджені в той чи інший регуляторний акт, сприймаються досить вузькою аудиторією, а широкє коло громадян потребує додаткових пояснень щодо їхнього інформаційного змісту та особливостей правового застосування.

Якщо технічний термін застосовується в законодавчому акті як дефініція, то підлягає перегляду, в цьому разі нормотворцям необхідно пересвідчитися, що поняття (термін) має правильну правову конструкцію, зміст і сферу застосування, здійснити аналіз концептуального складу чинних національних та міжнародних нормативно-правових актів, дослідити наявність аналогій у рішеннях Європейського суду з прав людини, розглянути та опрацювати пропозиції вчених, інтелектуальні та енциклопедичні словники, словники іноземних слів, термінологічні словники тощо. У процесі формулювання визначень

---

<sup>1</sup> Марусенко Р.І. Формулювання дефініцій у правовій доктрині та практиці законотворення. *Право і громадянське суспільство*. 2012. № 1. С. 35–45.

<sup>2</sup> Селезньова О.М. Нормативні дефініції в інформативному праві. *Правова інформатика*. 2014. № 1. С. 23–29.

необхідно оцінити можливі наслідки їх використання, щоб уникнути небажаних результатів на етапі підготовки нормативно-правового акта<sup>3</sup>.

Розглянемо еволюцію в українському законодавстві таких дефініцій, як «ідентифікація», «управління ідентифікаційними даними» та «ідентифікаційні дані».

Поняття «ідентифікація» походить від латинського «*identificare*», що означає ототожнення, прирівнювання, уподібнення, розпізнавання іншої системи або об'єкта за наперед заданими критеріями, має поширений характер і зустрічається в різних наукових напрямках, наприклад у техніці, філософії, інформаційній безпеці, психології, хімії, криміналістиці тощо. У нормативно-правових актах українського законодавства зустрічаються доволі багато термінів, що ототожнюються з ідентифікацією, але вони неоднозначні і застосовуються в різних галузях (Таблиця 1). Аналізуючи наведені дані таблиці 1, ми бачимо, що визначення ідентифікації настільки багатопрофільне, що в процесі підготовки сучасних нормативно-правових актів виникає проблема чіткого та однозначного формулювання такої дефініції, яка б не створювала б умов для виникнення конфліктів із національною та міжнародною нормативною базою.

В інформаційному праві та сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях також використовується багато різновидів поняття «ідентифікація». Суть ідентифікації полягає в тому, що суб'єкт володіє або наділений певним ідентифікатором або ідентифікаторами, які він надає на підтвердження своєї особистості. Процес або комплекс заходів із визначення або встановлення відповідності даних суб'єкта його даним, вказаним у ідентифікаторах, і є ідентифікацією.

Як ідентифікатор в Україні офіційно встановлено використання документів, що визначено статтею 13 розділу III Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», а також біометричні дані (параметри) визначені пунктом 1 статті 2 «Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 № 1073. Ідентифікація в електронних системах може здійснюватися за даними акаунта, електронної адреси, кваліфікованого електронного підпису, модулів систем BankID, MobileID, PasscardID та інше.

Робочою групою IV (Електронна торгівля) Комісії Організації Об'єднаних Націй із права міжнародної торгівлі, яка вивчає правові питання пов'язані з управлінням ідентифікаційними даними, підготовлено проєкт термінів і понять, що покликані забезпечити правове регулювання управління ідентифікаційними даними. Так, ідентифікація визначена як

---

<sup>3</sup> Апт Л.Ф. Методические рекомендации по формированию понятийного аппарата законопроекта / Л.Ф. Апт, Т.А. Дорофеева. *Юридический вестник*. 2009. № 3. С. 64–70.

«процес збору, перевірки та встановлення дійсності атрибутів ідентифікаційних даних щодо конкретного суб'єкта, достатніх для визначення і підтвердження його ідентифікаційних даних у конкретному контексті».

Фактично ідентифікаційні дані суб'єкта можна привіряти до ідентифікаційного мультитаспорту, що містить дані (або посилання на них), які використовуються для перевірки справжності заявлених цифрових ідентифікаційних даних або атрибутів фізичної або юридичної особи<sup>4</sup>.

Зазначені визначення ідентифікації повною мірою не враховують особливості розвитку суспільних відносин, які сформувалися і формуються під впливом технологій зі штучним інтелектом і використання пристроїв Інтернет речей. Тобто необхідно зважати на потребу створення правових умов функціонування такого середовища, в якому будуть врегульовані правом суспільні відносини між людьми та пристроями IoT зі штучним інтелектом. Доцільно взяти до уваги й те, що Європейською парламентською дослідницькою службою (EPRS) та Комітетом із правових питань Європарламенту розробляються рекомендації стосовно вдосконалення цивільно-правових та етичних аспектів робототехніки, якими пропонується створити реєстр роботів та відповідну Агенцію ЄС із питань робототехніки, а також встановити цивільну відповідальність за збитки, завдані роботами відповідно та пропорційно до фактичного рівня ступеня його автономності<sup>5</sup>.

Зважаючи на це під час модернізації дефініцій у сфері управління ідентифікаційними даними, варто застосувати додатковий юридичний термін – «об'єкт», в сенсі окремо існуючої або функціонуючої форми у фізичному або електронному виді, який можна ідентифікувати за притаманними йому атрибутами. У контексті управління ідентифікаційними даними «об'єктом» можуть виступати пристрої IoT, штучний інтелект, мережеві елементи, програмні додатки, інтерфейси, е-платформи<sup>6</sup>.

Застосування в правовідносинах як суб'єктів, так і об'єктів та їх ідентифікація дасть змогу розмежувати об'єкти, які в майбутньому можуть бути наділені певними юридичними правами, обов'язками та відповідальністю, від об'єктів, що матимуть виключно технічну функцію, а відповідальність за їх застосування буде покладена виключно на їх володільця.

---

<sup>4</sup> Руководство ОЭСР по электронному удостоверению. 2007. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/45/38921342.pdf>

<sup>5</sup> Костенко О.В. Юридичний науковий електронний журнал / О.В. Костенко, В.В. Костенко. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 158–162. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-1/3>

<sup>6</sup> Костенко О.В. Ідентифікація IoT: Витоки проблеми правового регулювання ідентифікаційними даними. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 1. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.3–1.26>

## Визначення поняття «ідентифікація»

№	Поняття, характеристика, зміст
1	Процес збору, перевірки та встановлення дійсності атрибутів ідентифікаційних даних щодо конкретного суб'єкта, достатніх для визначення і підтвердження його ідентифікаційних даних у конкретному контексті. Синоніми: перевірка справжності ідентичності (identity proofing), реєстрація (registration).
2	Засіб встановлення: а) тотожності особи за сукупністю її загальних та окремих даних; б) повноважень користувача системи за допомогою пароля <sup>8</sup> .
3	Встановлення факту використання товарів, розміщених у митній режимі переробки на митній території України або за межами митної території України, в продуктах переробки <sup>9</sup> .
4	Ототожнення об'єкта за його відображеннями (слідами) <sup>10</sup> .
5	Процедура розпізнавання користувача в системі, як правило, за допомогою наперед визначеного імені (ідентифікатора) або іншої апріорної інформації про нього, яка сприймається системою <sup>11</sup> .
6	Процедура розпізнавання користувача в системі, як правило, за допомогою наперед визначеного імені (ідентифікатора) або іншої інформації про нього, яка сприймається інформаційною (автоматизованою) системою <sup>12</sup> .
7	Заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу, щодо встановлення особи шляхом отримання її ідентифікаційних даних + отримання суб'єктом первинного фінансового моніторингу від клієнта (представника клієнта) ідентифікаційних даних <sup>13</sup> .
8	Процедура використання ідентифікаційних даних особи з документів, створених на матеріальних носіях, та/або електронних даних, в результаті виконання якої забезпечується однозначне встановлення фізичної, юридичної особи або представника юридичної особи <sup>14</sup> .
9	Процедура розпізнавання користувача в Облці за допомогою заздалегідь визначеного імені (ідентифікатора) або іншої інформації про користувача, яка сприймається інформаційною автоматизованою системою <sup>15</sup> .

<sup>7</sup> Правовые вопросы, связанные с управлением идентификационными данными и удостоверительными услугами Термины и понятия, имеющие отношение к управлению идентификационными данными и удостоверительным услугам. Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля). 2018. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.150>.

Про затвердження Концепції створення Єдиної державної автоматизованої паспортної системи : Постанова від 20 січня 1997 р. № 40. Верховна Рада України. 1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-97-%D0%BF/ed20060315/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>.

Про затвердження Порядку застосування митних режимів переробки на митній території України та переробки за межами митної території України : Наказ Державної митної служби України. від 13.09.2003 № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0897-03/ed20121029/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>

Про затвердження Інструкції про проведення огляду транспортних засобів та їх реєстраційних документів під час реєстрації, перереєстрації і зняття з обліку : Наказ Міністерства Внутрішніх справ України від 10.11.2005 № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1424-05/ed20130827/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>

Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>

Про затвердження Типового порядку обробки персональних даних у базах персональних даних : Наказ Міністерства юстиції України від 30.12.2011 р. № 3659/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-12/ed20120120/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>

<sup>13</sup> Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Верховна Рада України. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/ed20181124/sp:max100#n31>

<sup>14</sup> Наказ від 15.05.2018 р. № 656/307 «Про затвердження Порядку авторизації електронних майданчиків» Фонд державного майна України / Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0684-18/ed20180515/sp:max100#n26>

Ідентифікація – процедура збору, перевірки та встановлення дійсності атрибутів ідентифікаційних даних конкретного суб'єкта або об'єкта, за результатами якої забезпечується однозначне встановлення суб'єкта або об'єкта.

Розглянемо ситуацію, що склалася в українському правовому полі з поняттям «ідентифікаційні дані». В українському законодавстві є різні визначення «ідентифікаційні дані», але модельним доцільно вважати визначення, що встановлено пунктом 19 статті 1 розділу I Закону України «Про електронні довірчі послуги». Інші варіанти мають розгорнутий список атрибутів ідентифікації відповідно до сфери застосування нормативно-правових актів (Таблиця 2). Водночас визначення, що запропонував UNCITRAL, найбільш універсальне і може застосовуватися як базове в будь-якому національному законодавстві: «інформація про конкретного суб'єкта в формі одного або кількох атрибутів, що дозволяють суб'єкту бути в достатній мірі відмінним у певному контексті. Набір атрибутів особи, які дозволяють цій особі відрізнитися від інших осіб у конкретному контексті». Розглянувши атрибути суб'єкта, наведені в таблиці 2, можемо констатувати, що всі атрибути належать до категорії персональних даних. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Безумовно, всі атрибути, за якими здійснюється ідентифікація суб'єкта, є персональною інформацією. Водночас персональні дані набувають додаткового статусу ідентифікаційних даних у разі використання їх у процедурах та системах ідентифікації. Слід зважати, що перелік ідентифікаційних даних може значно відрізнитися від переліку встановленого українським законодавством. Наприклад, в окремих системах ідентифікації нині широко застосовуються процедури ідентифікації за фізіологічними біометричними характеристиками та/або поведінковими біометричними характеристиками суб'єкта.

Міжнародна група біометрії (International Biometrics Group – IBG) визначає поняття біометрії як «автоматичне використання фізіологічних або поведінкових характеристик для встановлення або підтвердження ідентичності», тобто біометрична ідентифікація – це метод реєстрації особи за її біологічними незмінними характеристиками з метою подальшої автентифікації. Біометрична характеристика – це унікальна фізіологічна або поведінкова риса людини. Варто зазначити, що Міжнародною організацією зі стандартизації та Міжнародною електротехнічною комісією розроблено низку стандартів у сфері біометричних даних, серед яких ISO/IEC 19784-2 (відбиток пальців), ISO/IEC 19794-5 (зображення обличчя), ISO/IEC 19794-6 (зображення райдужної оболонки ока), ISO/IEC 19794-10 (геометрія контуру кисті руки, ISO/IEC 19794-14 (дані ДНК), які надалі доцільно застосовувати під час розробки нормативно-правових актів для сфери використання біометричних персональних та ідентифікаційних даних.

---

<sup>15</sup> Про затвердження Порядку обробки персональних даних в інформаційній автоматизованій системі «Облік передачі та отримання даних з Євроюсту : Наказ Генеральної прокуратури України від 13.07.2018 р. № 134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0908-18/ed20180713/sp:max100#n23>.

Що стосується набору ідентифікаційних даних об'єктів зі штучним інтелектом та пристроїв IoT, то нині в цій галузі є кілька підходів до впровадження технічних стандартів та платформ, таких як «oneM2M», «GS1», «OCF» та «FIWARE», рішень альянсів FIDO та AIOT на основі ідентифікаторів електронних цифрових підписів, квантової криптографії, OID, EPC, UUID, ID-ключа тощо.

Таблиця 2

### Визначення поняття «ідентифікаційні дані»

№	Поняття, характеристика, зміст
1	інформація про конкретного суб'єкта в формі одного або кількох атрибутів, що дають змогу суб'єкту бути в достатній мірі відмінним у певному контексті. Набір атрибутів особи, які дозволяють цій особі відрізнитися від інших осіб у конкретному контексті <sup>16</sup> .
2	– сукупність даних, що дає змогу однозначно встановити особу, а саме: для фізичної особи – відомості, зазначені у пункті 1 частини восьмої та у пункті 1 частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; для фізичної особи – підприємця – відомості, зазначені у пункті 2 частини восьмої статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; для юридичної особи – відомості, зазначені у пункті 3 частини восьмої та у пункті 2 частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; для трасту або іншого подібного правового утворення – відомості, зазначені у пункті 3 частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; дані, перелік яких визначений суб'єктами державного фінансового моніторингу, у випадках, визначених частиною п'ятнадцятою статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» <sup>17</sup> .
3	дані, що необхідні для того, щоб однаково охарактеризувати окремий предмет, партію. Прикладом є: зона балансу матеріалу, тип ядерного матеріалу, ідентифікація партії, опис матеріалу, а також вид і дата зміни інвентарної кількості <sup>18</sup> .
4	основні дані про заявника або замовника, зокрема найменування /П. І. Б., місце реєстрації, код за ЄДРПОУ/ реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), банківські реквізити, контактні дані (номер телефону, адреса електронної пошти), права підстава повноважень особи, яка підписує договір зберігання (закачування, відбору) природного газу <sup>19</sup> .
5	унікальний набір даних, який дає змогу однозначно встановити фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи. <sup>20</sup>

<sup>16</sup> Обзор вопросов управления идентификационными данными. *Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля)*. 2012. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.120>

<sup>17</sup> Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 25. Ст. 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>

<sup>18</sup> Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів. НП 306.7.086-2004 (Тлумачний словник українських термінів) 08.06.2004 N 101

<sup>19</sup> Постанова від 30.09.2015 р. № 2495 «Про затвердження Кодексу газосховищ та критеріїв, згідно з якими до певного газосховища застосовується режим довірчого доступу або режим регульованого доступу». *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг*. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1380-15#Text>

<sup>20</sup> Закон України «Про електронні довірчі послуги». *Верховна Рада України*. 2017. URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/T172155.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172155.html)

## 2. Правові аспекти управління ідентифікаційними даними

Що стосується проблематики, пов'язаної з правовою регуляцією управління ідентифікаційними даними, нині Робочою групою IV (Електронна торгівля) Комісії Організації Об'єднаних Націй із права міжнародної торгівлі, яка вивчає правові питання пов'язані з управлінням ідентифікаційними даними, пропонується розробити правове регулювання процедурами, що дозволяють управляти процесами ідентифікації, автентифікації та авторизації фізичних і юридичних осіб, пристроїв IoT в режимі онлайн, а також процедурами інформаційної безпеки та захисту ідентифікаційних даних.

Україна має кілька нормативно-правових актів, які спрямовані на регулювання управління ідентифікаційними даними, а саме:

– Закон України «Про електронні довірчі послуги», яким визначені схеми електронної ідентифікації;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2019 р. № 546 «Про затвердження Положення про інтегровану систему електронної ідентифікації»;

– Наказ Державного агентства з питань електронного урядування від 27.11.2018 р. № 86 щодо встановлення вимог до засобів електронної ідентифікації, рівнів довіри до засобів електронної ідентифікації для їх використання у сфері електронного урядування.

Однак жодним нормативно-правовим актом українського законодавства не визначено термін «управління ідентифікаційними даними», тому для формування його визначення доцільно використати норми, що пропонують міжнародні організації та науковці (таблиця 3).

Таблиця 3

### Визначення поняття «управління ідентифікаційними даними»

№	Поняття, характеристика, зміст
1	Набір прийомів, що дають змогу управляти процесами ідентифікації, автентифікації і авторизації фізичних і юридичних осіб, пристроїв та інших суб'єктів у режимі онлайн <sup>21</sup> .
2	Набір функцій і можливостей (наприклад, адміністрування, управління та технічне обслуговування, виявлення, обмін повідомленнями, зіставлення, забезпечення реалізації політики, автентифікація і затвердження) використовуваних для: – гарантування інформації, яка б підтверджувала ідентичність (наприклад, ідентифікаторів, реєстраційних даних, атрибутів); – гарантування ідентичності об'єкта; – активації комерційних додатків і додатків безпеки <sup>22</sup> .
3	Процеси, функції і можливості для збору, перевірки та повідомлення довірчої сторони щодо ідентифікаційної інформації про суб'єкта, щоб довіра сторона мала змогу перевірити відповідність такої ідентифікаційної інформації з конкретним суб'єктом <sup>23</sup> .

<sup>21</sup> Possible future work in the area of electronic commerce – legal issues related to identity management and trust services. *United Nations Commission on International Trade Law*. 2015. URL: <https://undocs.org/en/A/CN.9/854>

<sup>22</sup> Глобальная информационная инфраструктура, аспекты протокола Интернет и сети последующих поколений. МСЕ-Т Y.2720 СЕРИЯ Y. 2009. URL: [https://www.google.com/url?sa=i&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj116aN34ftAhUNmYsKHcfeAgQQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.itu.int%2Frec%2Ffdologin\\_pub.asp%3Flang%3De%26id%3DT-REC-Y.2720-200901-I!!PDF-](https://www.google.com/url?sa=i&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj116aN34ftAhUNmYsKHcfeAgQQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.itu.int%2Frec%2Ffdologin_pub.asp%3Flang%3De%26id%3DT-REC-Y.2720-200901-I!!PDF-)

<sup>23</sup> Обзор вопросов управления идентификационными данными. *Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля)*. 2014. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.120>



Вважаємо, що дефініцію «управління ідентифікаційними даними» доцільно викласти в такій редакції:

«Управління ідентифікаційними даними – процеси, функції та процедури отримання, перевірки, реєстрації, збереження, використання, захисту, знищення ідентифікаційних даних суб'єктів та об'єктів. Суб'єктами сфери управління ідентифікаційними даними є фізичні, юридичні особи або представники юридичної особи, об'єктами сфери управління ідентифікаційними даними виступають системи зі штучним інтелектом та пристроїв IoT».

Аналіз нормативно-правової бази свідчить про те, що в законодавстві відсутні регуляторні акти, які стосуються безпосередньо управління ідентифікаційними даними. Нині нормотворцями та органами державної влади повною мірою не вивчаються сучасні технічні та соціальні процеси пов'язані із застосуванням процедур управління ідентифікаційними даними, що не сприяє формуванню відповідних правових позицій у законодавстві.

Нині чинні в Україні нормативно-правові акти сформульовано без урахування швидкого розвитку цифровізації та появи сучасних цифрових систем ідентифікації на основі штучного інтелекту і пристроїв IoT, в тому числі із застосуванням ідентифікації за біометричними ознаками. Також нормами права не врегульовано питання щодо відповідності суб'єкта його ідентифікаційним даним на момент процедури ідентифікації, оскільки така процедура відбувається один раз і виключно під час видачі ідентифікаційних атрибутів уповноваженим суб'єктом, що призводить до чисельних правопорушень, наприклад, у процесі застосування кваліфікованих електронних довірчих послуг.

Правова невизначеність та неоднозначність чинних нормативно-правових актів створює варіативність у регулюванні питань управління ідентифікаційними даними. Таким чином, відсутність конкретизованого переліку персональних даних, які використовуються як встановлені законом ідентифікаційні дані, надає застосуванню законів під час суспільних відносин неясний або двозначний характер, внаслідок чого для суб'єктів та об'єктів систем ідентифікації створюється ситуація критичної правової невизначеності та проблем інтероперабельності. Так, схожі проблеми із взаємною інтеграцією реєстрів і донині залишаються невирішеними.

Під час розробки національного законодавства стосовно управління ідентифікаційними даними також варто врахувати майбутні проблеми міжнародної взаємодії в цій сфері.

За даними UNCITRAL у різних правових системах є безліч чинних законів і підзаконних актів, які регулюють різноманітні системи ідентифікації. Крім того, відмінності в законах у різних юрисдикціях, якщо розглядати їх у призмі глобального характеру Інтернету, являють

досить різномірну картину правового регулювання, що саме по собі може утруднити розробку сучасної правової структури. Деякі з цих законів і підзаконних актів безпосередньо зачіпають діяльність, пов'язану з ідентифікаційними даними. Разом із тим більшість із них були розроблені в контексті, що не має ніякого відношення до управління ідентифікаційними даними (наприклад, законодавство про цивільно-правових делікти, законодавство про договірні відносини, законодавство про гарантії), але тим не менше вони можуть робити істотний вплив, причому нерідко так, як цього не можна було передбачити під час їх первинного прийняття<sup>24</sup>.

Так, у законотворців та науковій спільноті нині немає єдиної виваженої позиції щодо формування ідентифікаційних даних як підвиду персональних даних, наділених додатковою спеціальною функцією атрибута ідентифікації. Формулювання чіткого переліку даних, які за своєю функціональністю будуть використовуватися як ідентифікаційні дані, дасть змогу упорядкувати не тільки процедури ідентифікації, але й процедури захисту та конфіденційності цих даних, запровадити процес перевірки третьою незалежною довірчою стороною, що, безумовно, сприятиме покращенню загальної довіри до цифрових сервісів інформаційної гігієни.

Також слід звернути увагу й на важливе питання, пов'язане з проблемою відсутності правової відповідальності за порушення у сфері управління ідентифікаційними даними. Форми державного примусу, встановлені для персональних даних Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України, є малоефективними та такими, що не стримують громадян від вчинення правопорушень.

## **ВИСНОВКИ**

Національне законодавство безперервно модернізується та збагачується новими нормативно-правовими актами та дефініціями. Законотворці, намагаючись донести новизну законодавчих актів та наблизити норми до сучасних потреб суспільства, часто створюють різні дефініції, що характеризують один і той самий об'єкт. Так, термін, який не має чіткого визначення, створює дефініції під час застосування законів та містить правову невизначеність і неоднозначність, створюючи варіативність у регулюванні питань управління ідентифікаційними даними. Українська законодавча база нині вражена

---

<sup>24</sup> Правовые вопросы, связанные с управлением идентификационными данными и удостоверительными услугами Термины и понятия, имеющие отношение к управлению идентификационными данными и удостоверительным услугам. *Организация Объединенных Наций, Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Эл. – 2017)*. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.143>

термінологічним дисбалансом, неузгодженістю категорій, багатозначним трактуванням понять, необґрунтованою відсутністю важливих для регламентації інформаційних відносин дефініцій і т. п. У процесі розробки дефініції законотворці за допомогою різних прийомів викладу норм права, використання спеціальних термінів, стандартних мовних зворотів, намагаються досягти точності та визначеності формулювань, однак часто автори нормативно-правових актів не керуються вимогами до нормативних дефініцій, а спираються на ситуативність та суб'єктивність опису, що призводить до «калейдоскопу дефініцій».

З метою впорядкування та підвищення якості законотворчої діяльності доцільно розпочати правові дослідження та розробку законодавства у сфері управління ідентифікаційними даними, перегляд та впорядкування правових норм в інформаційній сфері. Формалізація термінів в інформаційному праві конкретизує застосування норм права, сприятиме уникненню довільного формулювання законодавцями та органами державної влади їх змісту.

## **АНОТАЦІЯ**

У роботі досліджується питання правового забезпечення управління ідентифікаційними даними шляхом впорядкування дефініцій у нормативно-правових актах України.

Аналізуються поняття «ідентифікація», «ідентифікаційні дані» та «управління ідентифікаційними даними». Запропоновано у процесі створення сучасних дефініцій врахувати суб'єкти і об'єкти, а суб'єктами сфери управління ідентифікаційними даними вважати фізичні, юридичні особи або представників юридичної особи.

Як об'єкти сфери управління ідентифікаційними даними доцільно розглянути системи зі штучним інтелектом та пристроїв IoT.

Проаналізовано стан національного законодавства щодо регулювання правідносини у сфері управління ідентифікаційними даними. Констатовано, що в Україні відбуваються процеси технічної цифровізації, які потребують швидкого створення сучасної нормативно-правової бази у сфері управління ідентифікаційними даними. Зазначено, що наявність чинних нормативно-правових актів є недостатньою, оскільки вони не враховують сучасні тенденції розвитку суспільних відносин із застосуванням систем зі штучним інтелектом та пристроїв IoT.

Водночас вказано на низку характерних недоліків, пов'язаних із ситуативною і неструктурованою модернізацією національного законодавства, насиченням його юридично не збалансованими нормами права.

Запропоновано розпочати роботу із впорядкування законодавства в інформаційному праві загалом та у сфері управління ідентифікаційними даними зокрема з метою уникнення довільного формулювання норм права.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Марусенко Р.І. Формулювання дефініцій у правовій доктрині та практиці законотворення. *Право і громадянське суспільство*. 2012. № 1. С. 35–45.

2. Селезньова О.М. Нормативні дефініції в інформативному праві. *Правова інформатика*. 2014. № 1. С. 23–29.

3. Апт Л.Ф. Методические рекомендации по формированию понятийного аппарата законопроекта / Л.Ф. Апт, Т.А. Дорофеева. *Юридический вестник*. 2009. № 3. С. 64–70.

4. Правовые вопросы, связанные с управлением идентификационными данными и удостоверительными услугами Термины и понятия, имеющие отношение к управлению идентификационными данными и удостоверительным услугам. *Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля)*. 2018. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.150>.

5. Постанова від 20 січня 1997 р. № 40 «Про затвердження Концепції створення Єдиної державної автоматизованої паспортної системи». *Верховна Рада України*. 1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-97-%D0%BF/ed20060315/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>.

6. Про затвердження Порядку застосування митних режимів переробки на митній території України та переробки за межами митної території України : Наказ Державної митної служби України від 13.09.2003 р. № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0897-03/ed20121029/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>.

7. Про затвердження Інструкції про проведення огляду транспортних засобів та їх реєстраційних документів під час реєстрації, перереєстрації і зняття з обліку : Наказ Міністерства Внутрішніх Справ України від 10.11.2005 р. № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1424-05/ed20130827/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>.

8. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF/ed20111013/find/sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text>.

9. Про затвердження Типового порядку обробки персональних даних у базах персональних даних : Наказ Міністерства юстиції України від 30.12.2011 р. № 3659/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-12/ed20120120/find/>

sp:max100?text=%B2%E4%E5%ED%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F6%B3%FF#Text

10. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». *Верховна Рада України*. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/ed20181124/sp:max100#n31>.

11. Про затвердження Порядку авторизації електронних майданчиків : Наказ від 15.05.2018 р. № 656/307. Фонд державного майна України / Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0684-18/ed20180515/sp:max100#n26>.

12. Про затвердження Порядку обробки персональних даних в інформаційній автоматизованій системі «Облік передачі та отримання даних з Євроюсту : Наказ Генеральної прокуратури України від 13.07.2018 р. № 134. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0908-18/ed20180713/sp:max100#n23>.

13. Руководство ОЭСР по электронному удостоверению. 2007. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/45/38921342.pdf>.

14. Костенко О.В. Юридичний науковий електронний журнал / О.В. Костенко, В.В. Костенко. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 158–162. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-1/3>

15. Костенко О.В. Ідентифікація IoT: Витоки проблеми правового регулювання ідентифікаційними даними. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 1. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.3-1.26>.

16. Обзор вопросов управления идентификационными данными. *Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля)*. 2012. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.120>.

17. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 25. Ст. 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>

18. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Глумачний словник українських термінів. НП 306.7.086-2004 (Глумачний словник українських термінів) 08.06.2004 N 101

19. Про затвердження Кодексу газосховищ та критеріїв, згідно з якими до певного газосховища застосовується режим договірною доступу або режим регульованого доступу : Постанова від 30.09.2015 р. № 2495. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання*

у сферах енергетики та комунальних послуг. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1380-15#Text>.

20. Про електронні довірчі послуги : Закон України. *Верховна Рада України*. 2017. URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/T172155.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172155.html).

21. Possible future work in the area of electronic commerce — legal issues related to identity management and trust services. *United Nations Commission on International Trade Law*. 2015. URL: <https://undocs.org/en/A/CN.9/854>.

22. Глобальная информационная инфраструктура, аспекты протокола Интернет и сети последующих поколений. МСЕ-Т Y.2720 СЕРИЯ Y. 2009. URL: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj116aN34ftAhUNmYsKHCfeAgQQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.itu.int%2Frec%2Fdocument\\_login\\_pub.asp%3Flang%3De%26id%3DT-REC-Y.2720-200901-I!!PDF-R%26type%3Ditems&usg=AOvVaw1YrYACPy6GucbMFkYMCths](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj116aN34ftAhUNmYsKHCfeAgQQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.itu.int%2Frec%2Fdocument_login_pub.asp%3Flang%3De%26id%3DT-REC-Y.2720-200901-I!!PDF-R%26type%3Ditems&usg=AOvVaw1YrYACPy6GucbMFkYMCths).

23. Обзор вопросов управления идентификационными данными. *Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Электронная торговля)*. 2014. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.120>.

24. Правовые вопросы, связанные с управлением идентификационными данными и удостоверительными услугами Термины и понятия, имеющие отношение к управлению идентификационными данными и удостоверительным услугам. *Организация Объединенных Наций, Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли Рабочая группа IV (Эл. – 2017)*. URL: <https://undocs.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.143>

#### **Information about the author:**

**Kostenko O. V.,**

Ph. D. of Law Sciences,

Head of the Research Laboratory of Theory  
and Law of Digital Transformations

of the Research Center for Digital Transformations and Law  
Research Institute of Informatics and Law of the National Academy

of Legal Sciences of Ukraine

110-V, Saksaganskogo str., Kyiv, 01032, Ukraine